

ELŻBIETA PETROVIĆ, MAREK MICHALSKI
Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie

Czytelnik w drodze po informację prawniczą. Z doświadczeń pracownika informacji dziedzinowej Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie

W nowym gmachu Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie czytelnicy otrzymali do dyspozycji wśród ośmiu szerokich dziedzin w wolnym dostępie dziedzinę *Prawo. Nauki polityczne*, dostępną przez 12 godzin dziennie od poniedziałku do soboty oraz przez 5 godzin w niedzielę. Od kilku lat osiąga ona najwyższy wskaźnik wykorzystania księgozbioru. Opiekę nad nią sprawuje informator dziedzinowy, z wykształcenia historyk, z zawodu bibliotekarz z wieloletnią praktyką w bezpośredniej obsłudze czytelnika. Jego uwagi i spostrzeżenia, dotyczące potrzeb użytkowników Biblioteki w zakresie informacji prawniczej, zwłaszcza związanej z problematyką integracji europejskiej oraz możliwości dostępu do niej w BUW stanowią w głównej mierze treść referatu.

Autorzy współpracują z czytelnikami na co dzień.¹ Uznali, że warto publicznie odpowiedzieć na pytania: kto przychodzi do BUW-u? Czego wymagał czytelnik dotychczas, a czego będzie oczekiwał w przyszłości? Jaką pomoc w jego poszukiwaniach może oferować dziś i jutro bibliotekarz?

Jest to krótki opis bibliotecznej drogi czytelnika i drogowskazów zastosowanych w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie, na przykładzie szerokiej dziedziny *Prawo. Nauki polityczne*. Opiekę nad nią sprawuje informator dziedzinowy, z wykształcenia historyk, z zawodu bibliotekarz z wieloletnią praktyką w bezpośredniej obsłudze czytelnika. Jego uwagi i spostrzeżenia dotyczące potrzeb użytkowników Biblioteki w zakresie informacji prawniczej, zwłaszcza związanej z problematyką integracji europejskiej, oraz możliwości dostępu do niej w BUW stanowią treść niniejszego referatu.

1. Cechy szczególne Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie

Struktura organizacyjna udostępniania zbiorów w nowym gmachu oparta została na pomyśle wolnego dostępu do części zbiorów Biblioteki. W ośmiu szerokich dziedzinach, rozlokowanych na dwóch piętrach czytelnicy mają do dyspozycji ponad 230 000 książek i czasopism. Opiekę merytoryczną nad tym zasobem pełnią bibliotekarze dziedzinowi, którzy pojawili się w BUW wraz z jej otwarciem, na przełomie 1999 i 2000 r.²

¹ E. Petrović jest kierownikiem Oddziału Udostępniania i Informacji Naukowej, a M. Michalski pracownikiem informacji dziedzinowej w tym Oddziale.

² Stanowiska pracowników informacji dziedzinowej mieszczą się w strukturze Sekcji Informacji i Dydaktyki Oddziału Udostępniania i Informacji Naukowej.

Czytelnicy przychodząc do Biblioteki Uniwersyteckiej sądzą, że w nowoczesnej instytucji o prawie dwustuletnim dorobku, odszukanie każdej informacji jest zabiegiem organizacyjnie prostym i wcale nie czasochłonnym. Są przekonani, że bibliotekarz dziedzinowy zna odpowiedzi na wszystkie pytania, a informacje wybiera i oferuje w taki sposób, jak obecnie sprzedawca w eleganckim sklepie: ma bardzo atrakcyjny towar, w bogatym asortymencie. Przeciętny czytelnik ma niezłomne przekonanie, że w budynku o tak nowoczesnej stylistyce i tak bogato wyposażonym w sprzęt komputerowy, bibliotekarz nie może czegoś nie wiedzieć, a czytelnik nie może nie otrzymać informacji i to od razu.

Należy to uznać za znak czasu. Obecnie czytelnik decydując się na odwiedzinę Biblioteki, przychodzi ze sprawą, z którą sam nie może sobie poradzić. W skomplikowanej sytuacji społecznej i politycznej kraju, w rzeczywistości reform strukturalnych naszego państwa, skala osamotnienia, a szczególnie osaczenia nowością i szybkim rytmem zmian jest tak duża, że czytelnik nie tylko przychodzi szukać informacji, równie często przychodzi prosić o pomoc. Informator jest mu potrzebny, żeby uporządkować gmatwaninę faktów i niezrozumiałych znaków, z jakich składa się przekaz komunikacyjny między strukturami życia społeczno-politycznego a obywatelem.

Czytelnicy reprezentują niepokoje społeczne doświadczane na co dzień. Ich zainteresowania wynikają z ogólnej sytuacji kraju i świata. Np. jeżeli pytają o prawo pracy, to zagadnienie praw pracowniczych ustępuje miejsca problemowi rozwiązania umowy o pracę z winy pracodawcy, czyli w sytuacji upadłości zakładu pracy i zwolnień grupowych. Staramy się na bieżąco interesować, czym żyje społeczność czytelnicza. Dziedzina prawa gromadzi środowisko czytelników przychodzących ze sprawami, które nie zostały jeszcze opisane w literaturze prawniczej. Np. poszukują oni dostępu do polskich klasyfikacji. W procesie implementacji prawa i norm, państwo polskie zobowiązało się je wdrożyć w wielu dziedzinach życia, m.in. w usługach, medycynie, wojsku. Najważniejsze normy umieszczono na specjalnie zbudowanej w tym celu stronie: www.klasyfikacje.pl

Obecnie potrzeby zmuszają bibliotekarza do prowadzenia własnej kwerendy z zastanej rzeczywistości. Trzeba gromadzić odpowiedzi na przyszłe pytania w sytuacji, która codziennie się zmienia. Liczba informacji i ich różnorodność zmusza bibliotekarza do tego, by w dużej mierze brał na siebie autorstwo zasobów informacyjnych. Takie są współczesne realia pracy informatora dziedzinowego.

Rewolucja pojęciowa i tematyczna spowodowana zmianami politycznymi i rynkowymi, zmusza bibliotekarzy do kontrolowanego rozluźnienia więzi z zawodem. Bibliotekarz musi być wielozawodowy. Musi rozumieć pojęcia z różnych dziedzin nauk społecznych i prawnych oraz ich praktyczne zastosowanie. Musi wiedzieć, że leasing jest operacyjny i finansowy, a tenencja jest odmianą leasingu; sekurytyzacja zaś skuteczną formą prywatyzacji szpitali. Kompetencje bibliotekarzy sprawdzane są na bieżąco, na oczach czytelnika. W ciągu jednego dnia pracy bibliotekarza dziedzinowego z ust czytelników padają pytania tak skrajne, jak np. o wzór pozwu sądowego w sprawie szkód remontowych, albo wzór pisma egzekucyjnego na ruchomości; wpływ Unii Europejskiej na gospodarkę Niemiec; przyczyny bezrobocia w Polsce; reklamę w Internecie; poglądy na politykę gospodarczą Narodowej Demokracji; literaturę o mniejszościach i nacjonalizmie

w Polsce i krajach sąsiedzkich. Bibliotekarz pomaga wyjaśnić, czy wykorzystanie pracy magisterskiej opublikowanej w Internecie jest plagiatem; docieka charakteru praw zbywalnych i niezbywalnych; współpracuje w precyzowaniu tematu, którego atrakcyjność podparta imponującą bibliografią ma być przepustką do wpisania na listę członków seminarium magisterskiego. Szczególnie uciążliwe i zawsze niepewne jest balansowanie między niekompletnymi oznaczeniami sygnaturowymi orzeczeń sądowych.

Liczba problemów ma swoje źródło w liczbie czytelników odwiedzających Bibliotekę. W dni powszednie przez 12 godzin i w niedzielę przez 5 godzin płynie potok średnio ponad 3000 czytelników dziennie. Ogólny obraz instytucji w ciągu minionych 4 lat ilustrują załączone tabele.

Tabela 1. Czytelnicy i odwiedziny w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie

Rok	Czytelnicy zarejestrowani					Odwiedziny w BUW
	Karty stałe			Karty okresowe	Ogółem	
	studenci UW		inni			
	ogółem	w tym konta czynne				
2000	34 563	brak danych	5 092	28 039	67 694	brak danych*
2001	44 111	21 901	5 792	15 131	65 034	brak danych*
2002	54 767	29 703	6 336	31 834	92 937	788 196
2003	55 246	32 377	7 031	55 002	117 279	1 100 565

* Licznik wejść zainstalowano w BUW w sierpniu 2001 r.

Ruch czytelniczy najlepiej jest mierzalny skalą wykorzystania księgozbioru, szczególnie w wolnym dostępie (tabela 2).

W podanych niżej wskaźnikach odstawień mają swój udział, i to znaczny, studenci Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego. Niezmiennie zajmują pierwsze miejsce w liczbie zapisów do Biblioteki. Preferują oni bardziej niż studenci innych wydziałów wykorzystanie zbiorów na miejscu. Dość podać, że w latach 2001-2002 zapisało się 15 769 studentów prawa, z których tylko połowa wypożyczała do domu. Trzeba również zaznaczyć, że wśród studentów spoza UW, licznie korzystających z naszej Biblioteki, przewodzą studenci uczelni, w których mocno eksponowane są kierunki prawa i powiązane z prawem. Są to: Szkoła Główna Handlowa, Wyższa Szkoła Handlu i Prawa, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego.

Tabela 2. Odstawienia książek i czasopism w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie (w wol.)

Rok	Odstawienia książek i czasopism w wolnym dostępie		Odstawienia czasopism dziedzinowych w Czytelni Czasopism Bieżących i Mikroform		Odstawienia w BUW	
	ogółem	w tym <i>Prawo. Nauki polityczne</i>	ogółem	w tym <i>Prawo. Nauki polityczne</i>	ogółem	w tym <i>Prawo. Nauki polityczne</i>
	[1]	[2]	[3]	[4]	[1+3]	[2+4]
2000	444 633	68 726	29 430*	brak danych	474 063	68 724
2001	739 660	107 490	35 410	10 321	775 070	117 811
2002	884 094	142 024	50 404	15 775	934 498	157 799
2003	929 929	149 660	60 560	18 098	990 489	167 758

* *Czytelnia Czasopism Bieżących i Mikroform czynna od marca 2000 r.*

Do uzupełnienia warto podać chociażby dwuletnią statystykę dziedzinową (tabela 3).

Tabela 3. Informacje w dziedzinie Prawo. Nauki polityczne

Rok	Informacje proste (ustne i pisemne)			Zestawienia bibliograficzne (pisemne)	Informacje biblioteczne i rzeczowe (większe prace)	Ogółem
	Biblio-teczne	Biblio-graficzne	rzeczowe			
2002*	2 691	681	2 571	238	1 138	7 319
2003	3 394	4 140	634	127	735	9 028

* *Do listopada 2002 r. w dziedzinie zatrudnionych było dwóch bibliotekarzy*

Pytania docierają różną drogą: najczęściej zadawane są bezpośrednio na dyżurze informatora, ale również telefonicznie lub pocztą elektroniczną, rzadziej tradycyjną.

2. Niepowtarzalność czytelnika dziedzinowego

Kto przychodzi do BUW-u?

W czasach, kiedy Biblioteka istniała przy Krakowskim Przedmieściu, w latach 80., odwiedzała nas w dużej mierze elita opozycyjna, bo część tej elity pracowała jako

bibliotekarze. W latach 90. przychodziły przede wszystkim osoby, które jednak wybrały naukę, a nie politykę. Po przeprowadzce na Powiśle przychodzą osoby zainteresowane najbardziej swoimi sprawami. Przykro to powiedzieć, ale z perspektywy informatora prawniczego, czytelnicy traktują Bibliotekę bardziej jak urząd, niż instytucję kultury.

W jakim celu przychodzi czytelnik do szerokiej dziedziny *Prawo. Nauki polityczne?*

Jeżeli jest studentem, przychodzi po to, by przygotować się do zajęć lub egzaminu albo zbierać materiały do pracy licencjackiej lub magisterskiej. Jeżeli do tego pracuje zawodowo – by np. znaleźć odpowiedź na zagadkę prawną, zadaną mu przez zatrudniającą go kancelarię. Młody kandydat na prawnika w trakcie rozwiązywania tych zadań zdaje egzamin, rzecz jasna życiowy, a na bibliotekarza spada odpowiedzialność moralna. Relacje student – bibliotekarz można by oczywiście sformalizować, tzn. uznać, że bibliotekarz nie musi zgłębiać problemu zawodowego studenta, jednakowoż znając sytuację społeczną studiujących obecnie prawo, nie może ignorować ich potrzeb, poprzestając na wskazaniu im tylko źródła. Informator staje u boku studenta, pokonując kolejne szczeble trudności, starając się wspólnie z nim dojść do rozwiązania zagadki. Funkcja informatora dziedzinowego, to nie tylko rola bibliotekarza w tradycyjnie rozumianej bibliotece. Informator wspierając studenta w jego konkretnej sprawie, staje się ważną osobą w jego życiu osobistym. Student zaczyna kojarzyć bibliotekę z osobą konkretnego bibliotekarza. Tak tworzy się pozabiblioteczna rola informatora dziedzinowego – przewodnika w wyborach życiowych i w drodze zawodowej studenta, szczególnie na jej początku.

Obecnie młodzież jednocześnie uczy się i pracuje. Często w toku studiów prowadzona na skróty, wprowadzana prosto do zawodu, sama nie może znaleźć drogi w gąszczu problemów warsztatowych. Bibliotekarze z konieczności muszą zastąpić wykładowców w nauce poszukiwania informacji i sposobów dokumentowania jej. Młodzi czytelnicy doceniają wagę informacji, jej zalety i przydatność. Nikt ich jednak nie ma czasu uczyć, skąd tę informację zdobyć, jak ją systematyzować, żeby właściwie z niej korzystać. Takie m.in. zadanie postawiło życie przed bibliotekarzami dziedzinowymi.

Dziedzina – miejsce akumulacji zbiorów i informacji bibliotecznej, zyskuje funkcję społeczną, rolę instytucji zaufania społecznego, rodzaj poręczenia dla młodych ludzi, że życie zawodowe w dzisiejszej rzeczywistości polega na codziennym zdobywaniu potrzebnych informacji, że sztuka sukcesu zawodowego polega na dotarciu do właściwej informacji i to możliwie szybko. Sprawność zawodowa i skuteczność, to nie tylko nawyki i rutyna, ale intuicja, refleks, odwaga, a nade wszystko czujność, że to co wiesz lub możesz wiedzieć przyda się dziś lub jutro. I to jest jedyny pewnik w tym chaosie początkowym, przy zawodowym starcie, w wyścigu po pracę i sukces życiowy.

Niebywałym zjawiskiem są bardzo liczne odwiedziny, np. urzędników samorządowych, którzy z życiowych konieczności, z obawy przed redukcją decydują się na rozpoczęcie studiów. Z początku zdenerwowani, z czasem poznają uczucie radości, że ta cała technologia informacyjna: z bazami i katalogami komputerowymi jest zorganizowana dla ich wygody. Świat, w który wkraczają z konieczności, staje się rzeczywiście posłuszny i pomocny. Informator dziedzinowy pomaga tym doksztalającym się praktykom. Przystosabia ich do korzystania z instrumentarium bibliotecznego: z baz czy adresów internetowych; zasila

ich praktykę bibliografią prawniczą; otwiera im drogę rozwoju zawodowego, bez konieczności przyjazdu do ośrodka naukowego. Upewnia ich, że dziś, z każdego biurka urzędnika gminy czy powiatu mogą zajrzeć do katalogu biblioteki, znaleźć potrzebną informację w Internecie. Wystarczy dysponować pakietem adresów.

Czytelnik docenia, że w jego konkretnej sprawie informator potrafi skutecznie wyselekcjonować porcję wiedzy jemu akurat potrzebnej. Bibliotekarz powinien być przygotowany na to, co się może zdarzyć, musi śledzić zmiany ustawodawcze, ujawnione zamiary instytucji publicznych. Bibliotekarz musi również skrupulatnie rejestrować dyskurs publiczny. Codzienne życie publiczne, przedstawiane w mediach, odnajduje się za kilka dni w pytaniach stawianych informatorowi przez czytelników.

Barierą dla informatora jest hermetyczny język prawniczy. Treść każdego pytania czytelniczego zawiera odwołanie się do normy i do sposobu postępowania, zapisanych w konkretnej dziedzinie prawa i jej legislacji. Poruszanie się z pozytywnym skutkiem w dorobku polskich prawodawców stanowi dla informatora prawniczego weryfikację elementarnej sprawności zawodowej. Bibliotekarz w dziedzinie prawa to jakby asystent w kancelarii prawniczej. Osoba nie w pełni kompetentna w dziedzinie prawa, ale potrafiąca odnaleźć miejsce, gdzie trzeba szukać odpowiedzi na zadane pytanie. To wymaga rozumienia: o czym pytanie mówi i jakie ma konotacje w systemie prawnym.

Czytelnicy traktują dziedzinę prawa w wolnym dostępie jako przedłużenie kancelarii prawniczej. Różnica między dziedziną a kancelarią jest taka, że skuteczna pomoc dziedziny gwarantowana jest dostępem do nieporównywalnej liczby książek, czasopism i baz elektronicznych. Dlatego czytelnicy przychodzą lub są przysyłani po właściwą i szybką odpowiedź. Nie ma pytań bez odpowiedzi. Taka jest logika prawników.

Oczywiście nie wszystkie pytania czytelników dotyczą sytuacji bieżącej. Poważna część spraw do rozwiązania lub tematów do napisania traktuje o problemach, których źródła sięgają historii kilkudziesięcioletniej. W tych sprawach konieczne jest przeglądanie katalogów kartkowych. W szczególności dotyczy to spraw gospodarczych, gdzie np. problemy obrotu wekslem czy prawa upadłościowego znajdują uzasadnienie w regulacjach z lat 30. XX w.

Oprócz czytelników standardowych: studentów i pracowników uczelni państwowych i niepublicznych, zawodowych prawników, przychodzą również do Biblioteki – dziedziny prawa osoby ze wskazania życiowego. Chcą zaradzić trudnej sytuacji osobistej. Zmuszone są prosić sąd o przydzielenie adwokata z urzędu, bo nie stać ich na wynajęcie obrońcy. Bezrobotnych kobiet nie stać na rozwód, bo to kosztuje. Wybierają separację, by nie płacić rachunków za męża. Od informatora dziedzinnego dowiadują się, że korzystając ze znalezionej wzoru pisma procesowego, mogą w sali z edytorem tekstów napisać odpowiednie pisma. Biblioteka w coraz większym stopniu spełnia funkcję socjalno-pomocową, zarezerwowaną dotychczas dla organizacji pozarządowych. Czytelnicy liczą na pomoc formalną, trudno by ją nazwać obecnie bibliotekarską, raczej nieodpłatną konsultacyjną.

Wolny dostęp jako ogólnodostępna przestrzeń, zabudowana w ramach danej dziedziny regałami z literaturą jednorodną tematycznie, gromadzi w sposób zamierzony różnych

ludzi o podobnych zainteresowaniach lub o tych samych aktualnie problemach do rozwiązania. Skojarzeni strukturą rozmieszczenia zbiorów, czasami różniący się znajomością topografii Biblioteki, stają się partnerami, współpracują, tworzą wspólnotę miejsca. Dziedzina stała się elementem nowego pejzażu bibliotecznego jako nieformalna wspólnota, z informatorem – przewodnikiem i doradcą. Dziedzina uzyskała w ten sposób pewną autonomię z własną specyfiką i klimatem.

3. *Problematyka unijna a BUW*

Środowisko UW proponuje bogatą ofertę do studiowania problematyki unijnej. W ramach Uniwersytetu działają dwie wyodrębnione jednostki dydaktyczne: **Centrum Europejskie** oraz **Centrum Europejskich Studiów Regionalnych i Lokalnych (EUROREG)**.

Sz szczególnie różnorodna jest propozycja **Wydziału Prawa i Administracji UW**. Prawo europejskie mieści się głównie w strukturze instytutów takich, jak:

- **Instytut Prawa Międzynarodowego – Katedra Prawa Europejskiego**
- **Instytut Nauk Prawno-Administracyjnych – Zakład Prawa Administracyjnego Porównawczego i Gospodarczego**
- **Instytut Prawa Cywilnego – Katedra Prawa Cywilnego Porównawczego**
- **Instytut Prawa Karnego – Katedra Studiów Porównawczych Prawa Karnego**
- **Podyplomowe Studium Prawa Europejskiego**

Od 1996 r. Wydział rozpoczął organizację Szkół Prawa (zwanymi też centrami). Obecnie jest ich sześć, pięć z nich zajmuje się systemami prawa poszczególnych państw europejskich (a jedna poświęca uwagę federalnemu prawu amerykańskiemu):

- **Centrum Prawa Angielskiego i Europejskiego**
- **Centrum Prawa Francuskiego i Europejskiego**
- **Szkoła Prawa Niemieckiego**
- **Centrum Prawa Hiszpańskiego i Europejskiego**
- **Centrum Prawa Włoskiego i Europejskiego**

Trzy pierwsze zdeponowały swoje księgozbiory w BUW, podobnie jak Centrum Prawa Amerykańskiego. Roczne kursy Szkół zapoznają słuchaczy z praktycznymi aspektami prawa wymienionych krajów.

Z pozostałych uczelni publicznych Warszawy jedynie dwie katedry **Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego**: Katedra Europejskiego Prawa Administracyjnego oraz Katedra Prawa Międzynarodowego i Europejskiego, zorganizowały dotychczas Studium Prawa Europejskiego oraz Studium: Fundusze Strukturalne w Unii Europejskiej.

Z kilkudziesięciu warszawskich szkół niepublicznych prawo unijne i unijna politologia obecne są tylko w nielicznych.³

- **Wyższa Szkoła Handlu i Prawa im. Ryszarda Łozowskiego** na Wydziale Prawa na specjalności administracyjnej proponuje „wiedzę na temat polskiego systemu podatkowego i jego harmonizacji z systemem podatkowym państw Unii Europejskiej”,

³ Według wykazu na stronie internetowej Ministerstwa Edukacji Narodowej i Sportu – www.menis.gov.pl

na kierunku administracja – „przygotowuje absolwentów do nowatorskiego rozwiązywania współczesnych problemów, m.in. samorządu lokalnego Polski i krajów europejskich”.

- **Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Zarządzania im. Leona Koźmińskiego** na kierunku administracja proponuje ramowy program studiów – Instytucje i prawo europejskie, a na kierunku prawo – Prawo europejskie.
- **Collegium Civitas** proponuje Dwuletnie Podyplomowe Studium Unii Europejskiej.
- **Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej** proponuje inicjatywę zatytułowaną: „Unia Europejska – Jak ją rozumieć i jak w niej żyć? Internetowe Studia Podyplomowe”, a w programie studiów, m.in. zagadnienia: *Integracja prawna i ekonomiczna w Unii Europejskiej* oraz *Pisanie projektów i zdobywanie grantów*.
- **Wyższa Szkoła im. Bogdana Jasińskiego** na politologii proponuje przedmiot Prawo i instytucje europejskie.
- **Wyższa Szkoła Ekologii i Zarządzania** na Wydziale Zarządzania na V semestrze proponuje Prawo Unii Europejskiej.
- **Wyższa Szkoła Informatyki, Zarządzania i Administracji** na kierunku administracja europejska proponuje specjalności: *Polityka i zarządzanie lokalne* oraz *Skarbowość i podatki*, a na studiach podyplomowych – kierunki: Administracja wspólnotowa i krajowa, Przedsiębiorczość, pozyskiwanie i zarządzanie funduszami pomocowymi oraz strukturalnymi UE, Agro-linia, wspólna polityka rolna. Fundusze wspólnoty europejskiej.
- **Wyższa Szkoła Zarządzania i Prawa** (dawniej **Wyższa Szkoła Zarządzania i Marketingu**) na kierunku prawo proponuje „tradycyjne przygotowanie prawnicze, zgodne z obecnymi potrzebami wzbogacone o prawo europejskie”.
- **Wyższa Szkoła Handlu i Finansów Międzynarodowych** proponuje blok prawno-międzynarodowy.
- **Warszawska Szkoła Zarządzania Szkoła Wyższa**, w ramach studiów MBA proponuje przedmioty: *rachunkowość, prawo gospodarcze, prawo podatkowe, przemysł polski a europejski w warunkach integracji*.

Jak zainteresowanie problematyką unijną przejawiało się w pracy informatora dziedzinowego?

Treść i charakter pytań czytelników zainteresowanych sprawami europejskimi najlepiej świadczą o ich poziomie wiedzy na dany temat. Pytania z zakresu spraw europejskich, ze względu na swą powtarzalność i ogólnikowość, przekonywały bibliotekarza, że zagadnienia stawiane czytelnikom zamiast rozwijać ich zainteresowania sprawami europejskimi, w efekcie trywializują i bagatelizują problem integracji i akcesji. A dodatkowo pytania stawiane są w języku propagandy integracyjnej, w którym jako synonimy traktuje się przymiotniki: wspólnotowy i europejski. Bibliotekarz nabiera więc przekonania, że integrację z Unią Europejską na szybkich kursach akademickich traktowano jak dotykanie pokrzywy przez rękawicę. Sytuacja przypomina zabiegi z 1997 r. wokół konstytucji RP. Oskarżyciele

i obrońcy stali na z góry upatrzonych pozycjach. Ich trud polegał na doprecyzowywaniu argumentów i własnego języka, by obserwatorzy mogli stanąć zdecydowanie po jednej ze stron. Ważniejsze były procedury postępowania i korzyść stron, niż wiedza obywateli. To samo można było zaobserwować w informowaniu o procesie integracji z Unią.

A co nas czeka w dającej się przewidzieć przyszłości?

W sprawie zadań, które czekają na pracowników informacji, dużą rolę odegrają zapewne skutki dwóch rozporządzeń Ministerstwa Edukacji Narodowej i Sportu. Pierwsze, opublikowane w maju 2002 r. w *sprawie warunków, jakie powinna spełniać uczelnia, aby otworzyć i prowadzić kierunek studiów, oraz nazwy kierunków studiów* (Dz. U. 02.55.480). Drugie, opublikowane w ostatniej wersji w grudniu 2003 r. w *sprawie określenia standardów nauczania dla poszczególnych kierunków studiów i poziomów kształcenia*. (Dz. U. 03.210.2040).

W przyszłym roku akademickim uczelnie będą mogły wprowadzić nowy kierunek studiów: europeistykę. Rozporządzenie MENiS dzieli wykładane przedmioty na 4 grupy: na ogólne, podstawowe, kierunkowe oraz specjalistyczne i specjalnościowe. W grupie przedmiotów kierunkowych rozporządzenie z grudnia 2003 r. wymienia tylko: *prawo wspólnotowe, europejskie prawo gospodarcze, prawo socjalne i ochronę praw człowieka w Radzie Europy i Unii Europejskiej*.

Czy stosowanie tego rozporządzenia zmieni treść pytań stawianych bibliotekarzowi? Szkoła Główna Handlowa, np. proponuje studentom „ścieżkę europejską, czyli wiązkę tych przedmiotów, które pomogą ...umiejszczyć... zainteresowania i przyszłą karierę zawodową w konkretnym środowisku, w którym przyjdzie działać”. Wśród przedmiotów obowiązkowych znalazł się *system prawny Unii Europejskiej*, a w przedmiotach swobodnego wyboru proponuje się, m.in. *przedsiębiorstwa w Unii Europejskiej – regulacje procesów i produktów, stosunki pracy w Unii Europejskiej, europejskie prawo gospodarcze, europejskie prawo konstytucyjne*.⁴

Uniwersytet Warszawski też wykorzystuje szansę, jaką daje cytowane rozporządzenie MENiS. Decyzją Senatu UW z 17 grudnia 2003 r. zostały utworzone Międzywydziałowe Studia Europejskie o kierunku europeistyka. Studia te zostaną uruchomione od roku akademickiego 2004/2005 jako dwustopniowe (licencjackie i magisterskie) studia dzienne i wieczorowe.

Być może za kilka miesięcy nowy kierunek studiów, zapewniając liczne grono chętnych studentów, sprawi, że w poszukiwaniach bibliotecznych, bibliograficznych i rzeczowych wątek europejski stanie się wiodący.

Istotą wolnego dostępu jest swobodne poruszanie się użytkownika po zbiorach dziedzinowych. Czytelnik zwraca się do bibliotekarza tylko wtedy, gdy sam się na to zdecyduje. Trudno ustalić liczbę czytelników, którzy sami znajdują drogę do półek z właściwą literaturą. O skali zainteresowania prawem europejskim i skali wykorzystania księgozbioru świadczy już dziś zjawisko „ciąglego znikania z półek” książek o tematyce unijnej, powodujące ich bezowocne poszukiwania przez kolejnych chętnych czytelników, często prowadzone w asyście bibliotekarza.

⁴ www2.sgh.waw.pl/sgh/ksztalcenie/

4. Warsztat bibliotekarza dziedzinowego

Czym dysponuje informator dziedzinowy? Jak sam buduje warsztat pracy, by móc poprzez bieżącą kontrolę rozwoju wydarzeń w życiu naukowym i publicznym być przydatnym w instytucji usługowej, którą jest Biblioteka?

Dziedzina *Prawo. Nauki polityczne* od lat osiąga najwyższy wskaźnik wykorzystania księgozbioru, mimo że jej zasób obejmuje zaledwie około 10 % ogółu zbiorów w wolnym dostępie. W działalności prawników bardzo przydatne są czasopisma bieżące, ze względu na szczególnie walor aktualności (patrz tabela 2). Czasopisma bieżące są kontynuacją czasopism dziedzinowych. Do tego w Dziale Ogólnym w Czytelni Czasopism Bieżących i Mikroform, prawnicy mają dostęp do zasobów prawa miejscowego. Ponadto na terenie wolnego dostępu czytelnik może skorzystać z kilkudziesięciu tytułów czasopism oraz z kilkunastu wydawnictw seryjnych zawierających tematykę europejską (zał. 1 i 2).

Na ogólnobiblioteczny system informacji, podający wiedzę o zbiorach drukowanych i elektronicznych składają się stałe elementy: ogłoszenia, broszury, ulotki, panele regałowe, postumenty topograficzne. Informują one czytelnika i prowadzą po przestrzeni wolnego dostępu i po zbiorach dziedzinowych. Pomocą szczególnie cenioną przez czytelników, nie tylko prawniczych, są ulotki informacyjne. Pracownicy Sekcji Informacji i Dydaktyki opracowali kilkadziesiąt ulotek, w tym szczególnie popularne: „Wolny dostęp”, „Katalogi”, „Rozmieszczenie działów piśmiennictwa”, „Bazy w Internecie”. Czytelnik korzysta również z wielu ulotek informujących o bazach i czasopismach elektronicznych.

Po czterech latach pracy indywidualny warsztat bibliotekarza dziedzinowego składa się z dwóch zasadniczych części: 1/ zestawień informacyjnych z danymi dotyczącymi prawa i dziedzin prawo wspierających oraz 2/ materiałów z danymi europejskimi.

Do pierwszych, zwanych roboczo ogólnoprawnymi należą: „Prawo w Internecie”, „Ekonomia dla prawników”, „Polityka w Internecie”, „Ewidencje i rejestry”, „Samorząd lokalny w Internecie i w BUW”, „Studenci”. Kilka z nich zostało zamieszczonych także na stronie internetowej Biblioteki.⁵ Z pozostałych można skorzystać w Informatorium BUW lub u informatora dziedzinowego. Tempo życia publicznego w kraju zmusza bibliotekarza do codziennej aktualizacji. Informacje w zestawieniach pochodzą: z gazet, z informatorów instytucji i organizacji, z ulotek reklamowych, z ogłoszeń prasowych, z mediów elektronicznych, z grup dyskusyjnych.

Informator tworzył też pomoce potrzebne do wspierania poszukiwań czytelniczych z dostępnych w BUW materiałów bibliotecznych. Do nich należą, m.in. „Źródła do historii prawa w katalogach BUW” (spis złożony z danych bibliograficznych i sygnatur) oraz wykaz sygnatur dubletów czasopism dziedzinowych przechowywanych w magazynie zamkniętym. Dzięki tym pomocom czytelnik skracając czas przeznaczony na poszukiwania katalogowe, wydłuża tym samym czas efektywnego korzystania ze zbiorów.

Najczęściej wykorzystywanym zestawem informacyjnym w praktyce bibliotecznej, głównie w odpowiedziach telefonicznych i e-mailowych jest zestaw: „Katalog autorów

⁵ www.buw.uw.edu.pl → Polecane linki → Bibliotekarze dziedzinowi polecają → Prawo. Nauki polityczne

i tytułów w ujęciu przedmiotowym”. Zestaw dzieli się na część prawniczą i polityczną. Część prawnicza zawiera nazwiska autorów, głównie z okresu międzywojennego piszących o podstawowych gałęziach prawa oraz tytuły czasopism z sygnaturami, też przyporządkowane poszczególnym gałęziom prawa.

Druga część warsztatu to zbiór materiałów gromadzących dane europejskie. Technologia zbieractwa była podobna do pracy nad ulotkami ogólnoprawnymi. W zestawie „Integracja europejska” bibliotekarz zebrał dane internetowe z adresami instytucji, organizacji, serwisów, o które czytelnicy najczęściej pytają lub mogą zapytać. W innych zestawił dane ze zbiorów BUW najbardziej przez czytelników poszukiwane. Np. w zestawieniu „Unia Europejska w BUW. Adresy – autorzy – instytucje – konwencje – wydawnictwa” do ułożonych alfabetycznie haseł załączone są wykazy autorów piszących o tych zagadnieniach. Czytelnik otrzymuje w ten sposób tropy do poszukiwań w katalogu komputerowym czy w Polskiej Bibliografii Prawniczej. Zestawienie „Tłumaczenia prawa polskiego” to rejestr ukazujących się obecnie dwujęzycznych wydań prawa polskiego, np. polsko-angielskie wydanie ordynacji podatkowej, prawa upadłościowego i naprawczego.

Gotowe odpowiedzi na najczęściej zadawane pytania umieściliśmy na ladzie informatora dziedzinowego w formie krótkiego przewodnika. Są tam wyszczególnione symbole Klasyfikacji Biblioteki Kongresu dotyczące zagadnień unijnych. Czytelnik dowiaduje się między innymi, że: KJE to integracja europejska, JN15 i JN30 – integracja polityczna, HC 239 – integracja ekonomiczna, zaś D 1060 – historia integracji.⁶

Czytelnikom poszukującym bieżących danych: prawnych, statystycznych, ekonomicznych, proponujemy adresy instytucji lub organizacji gromadzących informację europejską nieprzetworzoną (zał. 3).

Ważnym elementem pracy informatora jest śledzenie na bieżąco wątków podejmowanych w prawniczych grupach dyskusyjnych dostępnych w Internecie,⁷ które stają się dla niego dodatkowym źródłem pozyskiwania nowości w danych obszarach tematycznych.

Bibliotekarz wynotowuje z grup dyskusyjnych, m.in. tłumaczenia i interpretacje obcych pojęć prawniczych lub sprawy, które przynosi życie publiczne. Krótkie informacje umieszcza w zestawie, zaś dyskusje zostawia w poczcie, żeby czytelnik mógł poznać poglądy innych specjalistów.

Wysiłek włożony w budowę własnego warsztatu dziedzinowego opłacił się. Szybkie wsparcie informacyjne bardzo się przydaje. Od połowy 2003 r. bibliotekarz zaczął pomagać czytelnikom w rozwiązywaniu szczegółowych kwestii. Ogólna informacja europejska ustąpiła miejsca konkretnym problemom.

Informator dziedzinowy dla rozwiązywania problemów czytelników – studentów, poza budowaniem własnego warsztatu, tworzy sieć informatorów wśród innych czytelników, specjalistów z różnych dziedzin prawa czy politologii, żeby on sam w razie nagłej potrzeby

⁶ Specyfika Klasyfikacji Biblioteki Kongresu powoduje, że literatura dotycząca różnych aspektów zagadnień (też unijnych) znajduje się w kilku szerokich dziedzinach, np. KJE i JN to działy w dziedzinie *Prawo. Nauki polityczne*, HC – dział w *Naukach społecznych. Antropologii*, a D – w *Naukach historycznych*.

⁷ Np. Prawnicy@lex.pl, users@e-prawnik.pl

mógł się zwrócić z kolei o pomoc. Szeroka dziedzina oplata czytelników pajęczyną wzajemnych zależności, środków pomocowych, a informator jest moderatorem, pośrednikiem kojarzącym czytelników dla ich własnego dobra w celu wzajemnego wsparcia.

5. Wnioski

Struktura informacji zorganizowanej to jednak nie wszystko. Ze strony czytelnika istnieje potrzeba ciągłego kontaktu interpersonalnego z fachową osobą. I tu wielka rola bibliotekarza dziedzinowego. To jego wsparcie pomaga czytelnikowi oswoić się z nową sytuacją i osiągnąć całkowitą lub kontrolowaną samodzielność. Czytelnik w wolnym dostępie, oczekuje przede wszystkim: 1/ sterowanego wsparcia na drodze od klasyfikacji, katalogu, półki do książki; 2/ pewności, że to co zrobił dotychczas i to, co zamierzał, jest słuszne, bo doprowadzi go do celu, tzn. że zrozumiał procedury poszukiwań katalogowych i praktyczne ich stosowanie; 3/ utwierdzenia w przekonaniu, że dotychczasowe wysiłki: lektura ulotek czy konsultacje z bibliotekarzami, uzupełnione inicjatywą wyszukiwawczą, stały się właściwymi i oczekiwanymi zachowaniami.

Biblioteka w obecnych czasach musi być instytucją nie tylko gromadzącą zbiory, ale nade wszystko rejestrującą informację. Problem najważniejszy nie leży w tym, żeby biblioteki gromadziły informację zorganizowaną, lecz w tym, żeby wyprzedzały życie społeczne i gromadziły informację niezorganizowaną, by właśnie tu, we współpracy z czytelnikiem, cywilizować szum informacyjny. Dziedzina musi porządkować chaos, kanalizować i wprowadzać w nurty rzeczowe wszystkie te produkty, które poddadzą się późniejszej weryfikacji, wedle potrzeb merytorycznych.

A w kwestii integracji należy pamiętać, że każdy kraj w Unii będzie miał własną osobowość, bo wnosi własny bagaż. Bibliotekarze niosą te bagaże wspólnie ze swoimi czytelnikami. Może droga czytelnika będzie dzięki temu trochę łatwiejsza.

Załączniki

Zał.1 Unia Europejska. Czasopisma w BUW

Baza – Czasopisma europejskie http://www.ce.uw.edu.pl/informacja/biblio_EUROPA.htm

Biuletyn Analiz UKIE / Urząd Komitetu Integracji Europejskiej sygn. 046743 (1999-); **H, GN-GV** (2000-)

Biuletyn Centrum Europejskiego Uniwersytetu Warszawskiego / Ośrodek Informacji i Dokumentacji Rady Europy sygn. 045143 (1992-)

Biuletyn Europejski sygn. 042398 (1995-1998)

Cahier/Centre d'Étude des Civilisations de l'Europe Centrale et du Sud-Est sygn. 042823 (1993)

Cahiers/Centre d'études de l'Europe médiane sygn. 042823 (1997)

Dostosowanie Prawa Polskiego do Prawa Unii Europejskiej: biuletyn / Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, sygn. 037270 (2001-)

Economic and Business Review: for Central and South-Eastern Europe **H, GN-GV**

Eurofakty: magazyn integracji: źródło praktycznej wiedzy o Unii Europejskiej dla

- przedsiębiorców, finansistów i samorządowców **K, J**
Europa sygn. 047320 (1998)
Europa: magazyn Unii Europejskiej **H, GN-GV**
Europa Polska – Panorama Prawna: dokumenty, komentarze, orzecznictwo **K, J**
The Europa World Year Book **A, Z** (ost. rocz.)
European Journal of Population **H, GN-GV** (od 1988 r.)
European Review of Economic History **H, GN-GV**
Evropa: Žurnal Pol'skogo Instituta Meždunarodnych Del **K, J**
Forum / Pełnomocnik Rządu do Spraw Negocjacji o Członkostwo RP w Unii Europejskiej sygn. 048102 (2001)
Forum Europejskie / Katedra Europeistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego **K, J**
History of European Ideas **C, D-F, AM**
Magazyn Integracji Eurodialog : praktyczne informacje o Unii Europejskiej sygn. 047411 (2003-)
Monitor Integracji Europejskiej / Urząd Rady Ministrów. Biuro Pełnomocnika Rządu d.s. Integracji Europejskiej oraz Pomocy Zagranicznej sygn. 047007 (1995-)
Prawo Unii Europejskiej **K, J**
Problemy Integracji Rolnictwa: Unia Europejska-Polska: biuletyn informacyjny sygn. 047161 (1996-)
Przegląd Europejski / Pracownia Instytucji Europejskich Instytutu Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego **K, J**
Przegląd Prawa Europejskiego **K, J**
Regionalne Dylematy Europejskiej Integracji sygn. 042938 (2001 nr 1)
Revue du Marché Unique Européen **K, J** (Księgozbiór Szkoły Prawa Francuskiego)
Studia Europejskie / Centrum Europejskie Uniwersytetu Warszawskiego **K, J**
Studia Prawno-Europejskie **K, J**
Studia Regionalne i Lokalne / Europejski Instytut Rozwoju Regionalnego i Lokalnego UW **H, GN-GV**
Studies in East European Thought **B, L** (od 1988 r.)
Unia-Polska: magazyn niezależnych publicystów sygn. 045889 (1998-)
Unia Europejska: miesięcznik informacyjny **K, J**
Wspólnoty Europejskie: biuletyn informacyjny / Instytut Koniunktur i Cen Handlu Zagranicznego. Centrum Badań sygn. 036912 (1991-)
Zagadnienia Międzynarodowe / Katolickie Biuro Informacji i Inicjatyw Europejskich **K, J**
Zeitschrift für Ostmitteleuropa-Forschung **C, D-F, AM** (od 1989 r.)

Oznaczenie dziedzin:

A, Z	Dzieła treści ogólnej. Bibliotekoznawstwo
B, L	Filozofia. Psychologia. Religia. Oświata
C, D-F, AM	Nauki historyczne
H, GN-GV	Nauki społeczne. Antropologia
K, J	Prawo. Nauki polityczne

Załącznik 2 Unia Europejska. Serie wydawnicze w BUW**Biblioteka** Wiedzy Europejskiej**Dokumenty** Europejskie**Ekspertyzy**, Rekomendacje, Raporty z Badań / Instytut Spraw Publicznych**Harmonizacja** Polskiego Prawa Antymonopolowego z Regulacjami Konkurencji Unii Europejskiej. Konkurencja a Regulacja w Wybranych Dziedzinach**Krótkie** Komentarze Becka**Od wspólnot** Europejskich do Unii Europejskiej**Polska** w Unii Europejskiej – Prawo i Praktyka Gospodarcza**Prawo** Pracy Państw Obcych**Prawo** Unii Europejskiej na co Dzień**Prawo** Socjalne Unii Europejskiej i Rady Europy**Przedsiębiorca** w Unii Europejskiej**Samorząd** Lokalny wobec Integracji Europejskiej**Studia** i Materiały / Polski Instytut Spraw Międzynarodowych**Studia** Konstytucyjne**Załącznik 3** Punkty informacji europejskiej na terenie Warszawy**Biblioteka Depozytowa Wspólnot Europejskich** – Urząd Integracji Europejskiej, Al. Ujazdowskie 9, www.bdwe.ukie.gov.pl, bd.we@mail.ukie.gov.pl, tel. 455-53-80, 455-53-50, 455-53-71**Centrum Europejskie** – Uniwersytet Warszawski, Al. Niepodległości 22, www.ce.uw.edu.pl/europauw@europa.uw.edu.pl, tel. 553-33-01**Centrum Dokumentacji Europejskiej [Biblioteka]** – Instytut Koniunktur i Cen Handlu Zagranicznego, ul. Frascati 2, www.ikchz.warszawa.pl/koniunkt@atos.warman.com.pl, tel. 629-67-38, 629-79-79 w. 465**Centrum Dokumentacji Europejskiej** – Kolegium Europejskie Natolin, ul. Nowoursynowska 84, www.natolin.edu.pl/index.html, tel. 649-17-92, 648-42-78/88 w. 230 i 238**Centrum Dokumentacji Europejskiej [Biblioteka]** – Ministerstwo Spraw Zagranicznych, ul. Warecka 1a, www.msz.gov.pl, tel. 827-28-26, 826-30-21 w. 119**Centrum Dokumentacji Europejskiej** – Szkoła Główna Handlowa, ul. Rakowiecka 24, budynek A, www.sgh.edu.pl, tel. 48-50-61 w. 370, 372**Centrum Informacji Europejskiej** – Urząd Integracji Europejskiej, ul. Krucza 38/42, www.cie.gov.pl, cie@mail.ukie.gov.pl, tel. 455-54-54**Centrum PRO-EURO przy Fundacji Małych i Średnich Przedsiębiorstw**, ul. Smocza 27, www.fund.org.pl, izbarimp@fund.org.pl, 636-29-70, 838-02-61**Euro Info Centr PL 405** przy Funduszu Współpracy, ul. Górnośląska 4a, www.euroinfo.otg.pl, euroinfo@cofund.org.pl, tel. 450-99-39, 622-84-05**Krajowy System Przygotowań do Funduszy Strukturalnych** – Fundacja Edukacji Ekonomicznej, Al. Jerozolimskie 30, www.europa.edu.pl, www.interklasa.pl, sekretariat@interklasa.pl, tel. 828-06-71

Polska Fundacja im. Roberta Schumana, Al. Ujazdowskie 37, www.schuman.org.pl, tel. 621-21-61, 621-75-55, 622-03-42, 622-03-43

Polska Sieć Doradców Biznesu S.A., Al. Jerozolimskie 125/127, www.psd-b-paow.info/firma.html, barbarap@imcpolska.pl, jacekja@imcpolska.pl, tel. 654-93-33

Punkt Informacyjny Unii Europejskiej – Warszawskie Centrum Finansowe, ul. Emilii Plater 53, www.europa.delpol.pl, tel. 520-82-62, 520-82-63

Bibliografia

1. Al-Khatib A. Hakim: Rola bibliotekarza dziedzinowego w wolnym dostępie / EBIB-2000 nr 8 [dokument elektroniczny] <http://www.oss.wroc.pl/biuletyn/ebib18/hakim.html>
2. Bibliotekarz dziedzinowy w bibliotekach akademickich: materiały z seminarium zorganizowanego przez Bibliotekę Główną w dniach 26-27 października 2000 r. w Toruniu / [oprac. merytoryczne Anna Bogłowska, Jolanta Szewczak]; Uniwersytet Mikołaja Kopernika. Biblioteka Główna. – Toruń: Wydawn. UMK, 2001. – s. 158.
3. Hollender Henryk: Biblioteka główna wyższej uczelni w nauce i dydaktyce na przykładzie Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie / Prz. Inf.-Dok.-Cent. Ośr. Nauk. Inf. Wojsk – 2001 t. 31 nr 2 s. 23-30.
4. Hollender Henryk, Kobierska-Maciuszko Ewa: Biblioteki akademickie a integracja z Unią Europejską / W: Biblioteki polskie a integracja z Unią Europejską: wykłady wygłoszone na sesji w Gdańsku, 11 czerwca 2003 r. – Gdańsk: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, Oddział Gdański, 2003. – s. 3-8
5. Informacja europejska w polskich bibliotekach publicznych / red. Jacek Puchalski, Michał Zając, Mirosława Majewska. – Warszawa: Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych Uniwersytetu Warszawskiego, 2003. – s. 114.
6. Informator Wydziału Prawa i Administracji / Uniwersytet Warszawski. Wydział Prawa i Administracji: rok akademicki 2003/2004. – Warszawa: Wydział Prawa i Administracji, 2003. – s. 664.
7. Kobierska-Maciuszko Ewa: Nowy gmach Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie – koncepcja architektoniczna, rozwiązania funkcjonalne: pierwszy rok działania / W: Biblioteki jutra: nowa perspektywa organizacji przestrzennej i funkcjonalnej. – Warszawa: Centrum Edukacji Bibliotekarskiej, Informacyjnej i Dokumentacyjnej, 2001 – s. 63-80. (Biblioteka – Informacja – Komunikacja [1])
8. Kolendo Hanna: Obsługa informacyjna użytkowników w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie / Bibliotekarz 2001 nr 7-8 s. 16-21. – Referat wygłoszony na konferencji odbywającej się w Bibliotece Narodowej w dniu 9 maja 2001 r.
9. Łapacz Teresa: Organizacja działalności Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie w nowym gmachu a potrzeby czytelników w świetle badań ankietowych (lipiec 2001) / W: Unowocześnianie organizacji i metod pracy bibliotek w świetle zmieniających się potrzeb czytelników. – Materiały z konferencji (Opole, 8 listopada 2001). Opole, 2002. – s. 53-69.
10. Materska Katarzyna: Unia Europejska: systemy informacji ekonomicznej i prawnej:

- Przewodnik Menadżera. – Wyd. 2 popr. i uzup. – Warszawa: Międzynarodowa Szkoła Menedżerów Spółka z o.o., 2000. – s. 164.
11. Petrović Elżbieta, Pełka Anna: Wydawnictwa elektroniczne w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie – stan obecny i perspektywy / W: Elektroniczne publikacje w bibliotekach i ośrodkach informacji: teoria i praktyka. VII Międzynarodowa Konferencja Naukowa, Kraków 4-5 czerwiec 2001 rok. [Kraków]: IBiINUJ, Pol. Tow. Bibliologiczne, Oddział w Krakowie, European Association for Library and Information Education and Research, 2001. – s. 166-170.
 12. Proźych Anna: Zastosowanie klasyfikacji Biblioteki Kongresu w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie / Zag. Inform. Nauk. – 1997 nr 1 s. 17-25.
 13. Szkoła europejskiego myślenia: rozmowa z prof. Mirosławem Wyrzykowskim, twórcą Szkoły Prawa Niemieckiego na Wydziale Prawa Uniwersytetu Warszawskiego / rozm. Jolanta Kroner / Rzeczpospolita. – 2004 nr 44 z 21-22 lutego. – (Prawo co dnia)

The Reader Searching Legal Information. From the Experience of Subject Librarian of Warsaw University Library (abstract)

The new building of Warsaw University Library comprises 8 subject areas with library material located in the open stacks. One of most used areas is Law and Political Science, accessible 12 hours per day from Monday to Saturday and 5 hours on Sunday. The subject librarian for this area is a historian and librarian with long practice in the public service and reference. The following paper includes the presentation of his remarks and observations on the needs of Library users in the field of legal information, in particular information concerning the issue of European integration, and the discussion how Warsaw University Library responds to that demand.